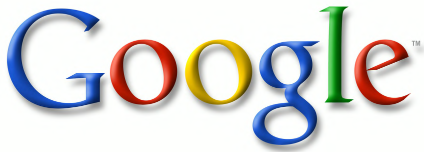

Car Konstantin i carica Jelena u narodnim pesmama

Цар Константин.

Car Konstantin
and
Carica Jelena
in
Popular Ballads.

Pančevo
1882

~~Vojvoda~~

ЦАР КОНСТАНТИН

И

ЦАРИЦА ЈЕЛЕНА

У НАРОДНИМ ПЕСМАМА

СА СЛИКОМ.

У ПАНЧЕВО 1882.

НАКЛАДА КЊИЖАРЕ БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.

Штампарија Браће Јовановића у Панчеву.

1.

Цар Константин и ђаче самоуче.

Славу слави царе Костантине
У пролеће честит данак Ђурђев,
Три је царе совре поставио:
Једна совра од сувога злата,
Друга совра од сребра чистога,
Трећа совра дрва шимширова;
Која совра од сувога злата,
За њом сједи дванаест владика
И четири старе патријаре;
Која совра од сребра чистога,
За њом сједи триста калуђера;
Која совра дрва шимширова,
За њом сједи триста ђеце ђака,
Међу њима ђаче самоуче.
Ал' пошета царе Костантине,
Он се шета од совре до совре,
Кад дошета соври сува злата,
Ђено сједи дванаест владика
И четири старе патријаре,
Смјерно им се царе поклонио
И овако њима бесједио:
„О за Бога! дванаест владика!
„И четири старе патријаре!
„Не би сте л' ми могли дувовати:
„Јесам тежак грије учинио:
„Јесам био своје родитеље
„Како бих се грија остајао?“
Вели њему дванаест владика

И четири старе патријаре,
Не говоре Богу по закону,
Већ говоре цару по хатеру:
„Круно наша, царе Костантине!
„Лако ћемо теби дуовати:
„Ти начини круне позлаћене
„Све од сребра и сувога злата
„А искити драгијем камењем,
„Те поклони на дван'ест владика
„И четири старе патријаре,
„Тако ћеш се грија остајати.“
Опет шета царе Костантине,
Док дошета соври сребра чиста,
Ђено сједи триста калуђера,
Смјерно им се царе поклонио
И овако њима бесједио:
„Оци свети, триста калуђера!
„Не би л' могли мени дуовати:
„Ја сам грије тежак учинио:
„Јесам био своје родитеље,
„Како бих се грија остајао?“
Вели њему триста калуђера,
Не говоре Богу по закону,
Већ говоре цару по хатеру:
„Круно наша, царе Костантине!
„Лако ћемо теби дуовати:
„Ти нам пиши триста парусија;
„Баш на ово триста калуђера,
„Још погради б'једе манастире,
„Ђе ће живљет' млоги калуђери,
„За те молит' Бога без престанка;
„Тако ћеш се грија остајати.“
Опет шета царе Костантине,

Док дошета соври најпосљедњој,
Најпосљедњој, дрва шимширова,
Ђено сједи триста ђеце ђака,
Међу њима ђаче самоуче,
И њима се царе поклонио,
И овако био бесједио:
„Ђецо моја, три стотине ђака!
„Не би сте л' ми могли дуновати:
„Ја сам грије тежак учинио:
„Јесам био своје родитеље,
„Како бих се грија остајао?“
Ђеца муче, ништа не говоре,
Но бесједи самоуче ђаче,
Не говори цару по хатеру,
Већ говори Богу по закону:
„Круно наша, царе Костантине!
„Лако ћемо теби дуновати:
„Ти начини лучеву ћелију,
„Намажи је лојем и катраном,
„Затвори се, царе, у ћелију,
„Запали је са четири стране,
„Нека гори с вечер' до свијета,
„Ак' останеш, царе, у ћелији,
„Онда си се грија остајао.“
Кад то чуо царе Костантине,
То је њему врло мучно било,
Па он гради лучеву ћелију,
Намаза је лојем и катраном,
У њу баца ђаче самоуче,
Затвори га царе у ћелију,
Запали је са четири стране,
Она гори с вечер' до свијета.
Кад у јутру бијел дан освану

Рано рани царе Костантине,
Да обиђе ђаче и ћелију;
Кад је царе доље доходио,
Од ћелије ништа до пепела,
Насред њега самоуче ђаче,
У руку му књиге салтијери,
Те се моли Богу по закону.
Кад то виђе царе Костантине,
Он се бјеше врло зачудио,
Како оста ђаче самоуче,
Брже гради лучеву ћелију,
Намаза је лојем и катраном,
Затвори се царе у ћелију,
Запали је са четири стране,
Она гори с вечер' до свијета;
Кад у јутру данак освануо,
Поранило самоуче ђаче,
Да обиђе цара и ћелију;
Кад је ђаче тамо доходило,
Од ћелије ништа до пепела,
Оно тражи цара по пепелу,
Десну му је находило руку,
Рука му се десна посветила.
Што се цару рука посветила,
Њом је млога добра учинио:
Млоге гладне јесте наранио,
А жедне је царе напојио,
Голе, босе јесте преођео,
Надгледао ништа и убога;
За то му се посветила рука.

2.

Цар Константин и сестра му Јелена.

Цар Константин своју сестру рани,
Не рани је да је другом даје;
Већ је рани да узме за љубу.
Кад је Јела одрасла девојка,
И дорасла до сићана веза,
Она с' пење на горње чардаке,
П' она седе сићан везак вести.
Ал глас стиже Јелици девојци:
„Не вез' веза Јелице девојко!
„Нит се радуј сићаноме везу,
„Већ се радуј што ћеш на венчање;
„Да би с' киме не би чудо било,
„Нег' са својим братом Константином
„Братац ће те за љубу узети!—"
А кад Јела разабрала речи,
Сребрн ћерђев пушта низ чардаке,
П' она шеће у дворове беле
До кољена цару брату своме,
Она брата и грли и љуби,
И беседи цару Константину:
„Константине мој брате рођени!
„Јел' истина што говоре људи,
„Да ћеш мене за љубу узети?"
Одговара царе Константине:
„Ој Јелице рођена сестрице!
„Јест истина што говоре људи,
„Истина је, царска с' не пориче,
„Ја ћу тебе за љубу узети.
„Што би наше расипали благо,
„Што би благо на двоје делили.

„Боље ти је мени бити љуба ,
„Брату цару сестрица царица ,
„Нег’ да наше умали се царство !“
Ал беседи сестрица Јелица :
„Стани брате да у Бога нађеш !
„Лако нам је огрешити душе ,
“Лако нам је стати на венчање ;
“Ал’ се бојат’ Бога истинога ,
„Да с’ над нама небо не растуни.
„И под нама земља непровали ;
„Од гриоте ди брат сестру љуби !“
Ал говори царе Константине :
„Не будали сестрице Јелице !
„Царева се не пориче речца ,
„Што ја реко, оно бити мора.
„Нег’ с’ опремај на венчање Јело !“
Опет вели сестрица Јелица :
„Стани брате да у Бога нађеш !
„Док сакупим три збора сабора :
„Један сабор стари свештеника ,
„Други сабор свети калуђера ,
„Трећи сабор сами ђака мали.
„Па да питам три збора сабора :
„Јел то било, и може ли бити,
„Да брат сестру узима за љубу.
„А лако је огрешити душе ,
„Лако нам је ићи на венчање ,
„Но се побој Бога истинога ,
„Да с’ над нама небо не растуни,
„И под нама земља не провали ;
„Од гријоте ди брат сестру љуби.“
П’ она купи три збора сабора
Један сабор стари свештеника ,

Други сабор свети калуђера,
Трећи сабор сами ђака мали.
П'онда узе свог брата за руку
И одоше до првог сабора.
Па говори сестрица Јелица:
„Родитељи! стари свештеници!
„Судте нама како црква каже,
„Јел' ди било, и може ли бити,
„Да брат сестру узима за љубу?"
Згледају се свештеници стари,
Погледају један у другога,
И преда се у књиге библије,
П' они сами међу собом зборе:
„Ако ћемо по Богу судити,
„Нит' је било нит' то бити може
„Да брат сестру узима за љубу.
„Ал би своје погубили главе."
Па не могу по Богу судити,
Већ морају по ц ру судити.
У глас вичу свештеници стари:
„Пођи Јело, пођи чедо драго!
„То је било, и то бити може.
„И сад има у Котару граду
„Има Јело ди брат сестру љуби,
„И с њоме је пол' провео века,
„И ситну је децу изродио."
Константин се гротом насмејао,
Па он вели сестрици Јелици:
„Ето видиш сестрице Јелице!
„Судише нам стари свештеници,
„Да је било, и да бити може
„Да брат сестру узима за љубу!
„Опремај се сестрице Јелице,

„Да идемо млади на венчање.“
Ал беседи сестрица Јелица:
„Стани брате, да у Бога нађеш
„Лако нам је огрешити душе
„И лако је стати на венчање:
„Ал се бојат’ Бога истинога;
„Да с’ над нама небо не раступи,
„И под нама земља не провали.
„Стан’ док питам свети калуђера.“
Па узима свог брата за руку
И одоше до другог сабора
Ди но зборе свети калуђери.
Па говори сестрица Јелица:
„Светитељи, стари калуђери!
„Судте нама како црква каже,
„Јел’ ди било и може ли бити,
„Да брат сестру узима за љубу?“
Згледају се стари калуђери,
Погледају један у другога,
И преда се у књиге библије.
П’онда сами међу собом зборе:
„Ако ћемо по Богу судити,
„Нит’ је било, нит’ то бити може,
„Да брат сестру узима за љубу,
„Ал би своје погубили главе!“
Па не могу по Богу судити,
Већ морају по цару судити.
У глас вичу стари калуђери:
„Пођи Јело, пођи чедо драго!
„То је било, и то бити може,
„Да брат сестру узима за љубу.
„И сад има у Котару граду,
„Има Јело ди брат сестру љуби,

„И с њоме је пол' провео века,
„И ситну је децу изродио.“
Константин се гротом насмејао,
Па он вели сестрици Јелици,
„Ето видиш сестрице Јелице!
„Судише нам стари калуђери
„Да је било и да бити може,
„Да брат сестру узима за љубу,
„Опремај се сестрице Јелице,
„Да идемо млади на венчање.“
Ал' беседи сестрица Јелица:
„Стани брате, да у Бога нађеш!
„Лако нам је огрешити душе,
„И лако је стати на венчање;
„Ал' се бојат Бога истинога;
„Да с' над нама небо не раступи,
„И под нама земља не провали.
„Стан' док питам сами ђака мали.“
Па узима свог брата за руку,
И одоше до другог сабора,
Ди но зборе сами ђаци мали.
Па говори сестрица Јелица:
„Богом браћо, сами ђаци мали:
„Кад сте били у њези мајчиној,
„И кад су вас опремале мајке,
„Опремале на науке младе,
„И спремале тапани кошуља,
„Јесте л' чули од ваши старији;
„Јел' ди било и може ли бити
„Да брат сестру узима за љубу?“
Згледају се сами ђаци мали,
Погледају један у другога
И преда се у те књиге мале.

Сузе роне, међу собом зборе:
„Тешко нама, теже нашој души!
„Како ћемо тужни и невољни?
„Ако ћемо по Богу судити,
„Нит' је било, нит' то бити може,
„Да брат сестру узима за љубу.
„Ал би млади погубили главе."
Па не могу по Богу судити,
Већ морају по цару судити.
У глас вичу сви ти ђаци мали:
„Пођи Јело! по Богу сестрице!
„То је било и то бити може,
„И сад има у Котару граду,
„Има Јело ди брат сестру љуби,
„И с њоме је пол' века провео,
„И ситну је децу изродио."
Константин се гротом насмејао.
Па он вели сестрици Јелици:
„Ето видиш сестрице Јелице!
„Судише нам сами ђаци мали,
„Да је било и да бити може,
„Да брат сестру узима за љубу!
„Опремај се сестрице Јелице,
„Да идемо млади на венчање."
Рече брату сестрица Јелица:
„А ти чекај, да у Бога нађеш,
„Док се пењем на горње чардаке,
„Да облачим аљине Каданске,
„Од убаве, од црвене свиле."
Пак се пење на горње чардаке,
На се меће аљине Каданске
Од убаве, од црвене свиле,
А кад стала ређати прстење,

Њој долази самоуче ђаче,
Што је само књигу научило,
И без школа, и без учитеља,
Јели вели самоуче ђаче:
„Куд ћеш јадна Јелице девојко ?!
„Боље ти је изгубити главу
„Боље ти је огледати ножа;
„Нег' љубити брата рођенога,
„Над вама ће с' небо растуџити,
„А под вама земља провалити.
„А од тешке големе гриоте.“
Кад је Јела речи разабрала,
Она трже ноже од појаса,
Па удара себе у срдашца.
Глас допаде цару Константину:
„Не радуј се да ћеш на венчање,
„Сестра ти је Јела погинула.“
Ђипи царе канда се помами,
Па се пење горе на чардаке,
У чардака полупао врата,
Како царе тамо приступио,
До кољена у крв загазио.
„Ој Јелице, рођена сестрице!
„Зар ти ништа за шалу не примаш!
„Тешко тебе, ал је горе мени,
„Ти премину, ја на горе оста.“
Па узима оштрога анџара,
И говори царе Константине:
„Да је мени сада знати овде,
Сад дај, знати, па и разабрати,
„Тко ми сестру томе научио,
„Жива би га анџаром разнео.“
„Три сабора издадоше ђака:

„Том' је твоју сестру научило,
„Научило самоуче ђаче."
Ћипи царе канда се помами,
Па он вија самоуче ђаче.
Око цркве трипут га обвија,
А трећи пут састиже на врати.
Сама му се отворише врата,
Па из цркве нешто проговара:
„Беж' у цркву самоуче ђаче,
„Јеле ће те царе погубити!"
Истом ђаче утрча у цркву,
Али царе дотрча до врата,
Па удари анџаром у врата,
И из врата попрштала крвца.
Па беседи царе Константине:
„А вај мени, ди ђаче погуби,
„Ал' сестрице Јеле не поврати."
Ал му ђаче беседи из цркве:
„Ниси царе мене погубио,
„Већ погуби Божијег анђела."
У томе се царе згоропади,
Сву од сила сапалио цркву.
Горела је та Софија црква
Горела је три године дана,
Сва је црква ватром погорела,
Само није самоуче ђаче,
Већ он седи на сред беле цркве,
У руци му велико ванђеље,
Па он чита велико ванђеље,
Бога моли за спасење душе,
Праве душе Јелице девојке.
Разболе се царе Константине,
Боловао за девет година,

Нитко њега не мож' причестити,
Причестити ни исповедити.
Па говори царе Константине:
„Донесте ми моје силно благо
„Да ја чиним млоге задужбине.“
Кад је благо своје поделио;
Онда зове самоуче ђаче:
„Бога теби самоуче ђаче!
„Прости мени, што сам ти згрешио,
„Прости мени, па ме и причести,
„Причести ме и исповеди ме,
„А на част ти моја царевина.“
Цару вели самоуче ђаче:
„Ја ћу теби царе опростити,
„Опростити што си ми згрешио,
„Опростити па и причестити,
„Причестити и исповедити
„Док' загазиш у тај огањ живи,
„Са којим си сагорео цркву.
„Што од тебе од огња остане,
„Оно ће се теби посветити.“
Цар залази у тај огањ живи,
Са којим је сагорео цркву.
Сав је царе огњем изгорео,
Није десна у рамену рука.
И та би му била изгорела;
Ал је млого голо заодела,
И млого је гладно наранила,
И млого је жедно напојила.
За то му се посветила рука.

3.

Свети Ђурађ и царева девојка.

Мили Боже големе неправде!
Што но људи међу собом раде,
Самоме се Богу устужило.
Па Бог шаље јада неситога,
Да из сваке куће по једнога
Упропасти да није у страсти,
Не бил' с' људи усавјетовали,
И над собом Бога осећали.
Дође редак цару Костантину
Да он даде јединицу Јелу.
Цар је даје канда је удаје,
А царица канда сарањује,
Цар је Јелу 'вако научио:
„Ој Јелице моја јединице!
„Кад ти одеш јаду у пропаду,
„А ти клекни на гола кољена,
„Окрени се на заоде сунцу,
„Па се моли јаду неситоме,
„И ономе Богу сребрноме.“
А мајка је боље научила:
„Ој Јелице моја јединице!
„Кад' ти одеш јаду у пропаду,
„А ти клекни на гола кољена,
„Окрени се на истоку сунцу;
„Ти с' не моли јаду неситоме,
„Ни ономе Богу сребрноме;
„Већ' се моли Богу јединоме,
„Јединоме самоствореноме
„И ономе свецу пролећноме.“
То је Јела послушала мајку,

П' она иде јаду у пропаду,
Ал' се пење краљица госпођа,
Она с' пење на горње чардаке,
П' она гледи јединицу Јелу,
Како ће је прогутати јаде.
А кад оде јединица Јела,
А кад оде јаду у пропаду,
Она клече на гола кољена,
Окрену се на истоку сунцу,
Не моли се јаду неситоме,
Ни ономе Богу сребрноме,
Већ' се моли Богу јединоме,
Јединоме самоствореноме,
И ономе свецу пролећноме.
Али дође Светитељу Ђурђу,
Па беседи јединици Јели:
„Бога теби лепото девојко!
„Зашт' се молиш Богу јединоме,
„Јединоме самоствореноме,
„И меника свецу пролетноме?“
Беседила јединица Јела:
„Бога теби Светитељу Ђурђу!
„Послала ме стара моја мајка,
„Да ја идем јаду у пропаду,
„Па се молим, да ме лакше прође
„Горка чаша, коју пити морам,
„За греоту моју и мојије.“
Јели вели Светитељу Ђурђе:
„Бога теби јединице Јело!
„Клечи доле на зелену траву,
„Поишти ме по врану перчину,
„Кад' с' заљуља море са сви страна,
„А ти мене из санка пробуди,

„Ја ћу тебе опростити јада.“
Клечи Јела на зелену траву,
Па поиште свеца по перчину,
У томе је светац задремао.
Ал' с' занија море са сви страна,
Препала се јединица Јела,
Од стра не зна свеца пробудити.
Сузе рони низ бијело лице,
Па се круне свецу на образе.
У томе се светац пробудио,
Па се пење на бјела коњица
И узима копље убојито!
Па удара јада неситога,
Удара га у оштре чељусти
Кроз мозак му копље протерао,
И на поље бојно истерао,
И опрости јединицу Јелу,
Опрости је јада неситога,
Како онда, тако и данаске,
Ко се Бога сећа истинога,
И Божији свети Угодника,
И Бог томе у помоћи бива,
И Божији свети угодници.

4.

Часни крсти.

Вино пије царе Костадине
У лијепу месту Цариграду
У својему двору господскоме,
Шњиме пију Божји апостоли:
Свети Петар и апостол Павле;

Ал' беседи царе Костадине:
„О врховни Божји апостоли!
„Гди су саде наши часни крсти?
„У кога су цара честитога?"
А беседе Божји апостоли:
„О велики царе Костадине!
„Наши с' крсти у земљи Јеврејској,
„У проклета цара Јеврејина;
„Дижи, царе, сву војску ришћанску,
„Иди с војском на земљу Јеврејску,
„Те поарај сву земљу Јеврејску,
„Поарај је и огњем попали,
„И ували цара Јеврејина,
„Те га мучи мукам свакојаким;
„Ал' је тврда вера у Чивута,
„На мука ће царе умријети,
„Часни крста не ће проказати;
„Макни, царе, жестоке чауше
„До богата двора царевога,
„Од царице чедо уграбите,
„Ти наложи до два огња жива,
„Метни чедо међ' два огња жива,
„Нека пишти, кано змија љута,
„А свака је мајка милостива
„И на своје чедо жалостива:
„Царица ће крсте проказати."
Кад је царе разабрао речи,
Књиге пише на четири стране,
Те покупи сву војску ришћанску,
Оде с војском на земљу Јеврејску,
Сву Јеврејску земљу поарао,
Поарао, огњем попалио,
Уватио цара Јеврејскога,

Мучио га мукам' свакојаким :
Пребио му и ноге и руке ,
Повадио и очи и зубе ,
На тешки га мука уморио.
Ал' је тврда вера у Чивута,
Гди на мука царе погинуо ,
Часни крста не те да прокаже !
Цар намаче жестоке чауше
До богата двора царевога ,
Од царице чедо уграбише ,
Наложише до два огња жива ,
Метнуш' чедо међ' два огња жива ,
Писну чедо како змија љута ,
А приступа проклета Јеврејка ,
А приступа, а сузе пролива ,
Љуби цара у скут и у руку ,
Чарну землу ди папучом стоји :
„О велики царе Костадине !
„О честити царе Костадине !
„Од огња ми чедо одмакните ,
„Ја ћу ваше крсте проказати.“
Па заусти проклета Јеврејка ,
Заустила крсте да прокаже ,
Па и опет не те проказати !
Плану царе, како ватра жива :
„Ближе к огњу чедо примакните !“
Ближе к огњу чедо примакоше ,
Писну чедо, како змија љута ,
Сузе рони проклета Јеврејка ,
Врло моли цара Костадина :
„О велики царе Костадине !
„О за Бога, царе Костадине
„Од огња ми чедо одмакните

„Ја ћу ваше крсте проказати."
Од огња јој чедо одмакоше,
А говори проклета Јеврејка:
„Видиш царе Оћубар планину?
„Дижи војску иди под планину,
„Те раскопај Оћубар планину.
„Наћи ћете камем становити,
„Ви разбијте камен становити,
„Просуће се млоги крсти златни,
„Што Јевреји крсте саковали
„На прилику како ваши крсти,
„Да се ваши крсти не познаду."
Диже војску царе Костадине,
Те отиде горе под планину,
Раскопаше Оћубар планину,
И нађоше камен становити,
И разбише камен становити,
Просуше се млоги крсти златни,
Што Јевреји крсте саковали
На прилику како наши крсти,
Да се наши крсти не лознаду;
Односе и цару Костадину,
Узима и царе Костадине,
Па и царе о камен удара.
Пребију се на двоје на троје;
Кад донеше наше крсте часне,
Цар заману да уд'ри о камен,
Пред њиме се камен распрскао.
Кад то виде царе Костадине,
Онда царе на ноге устаде,
Те се часном крсту поклонио
И часнога крста целивао,
И целива сва војска ришћанска.

Кад је царе крсте избавио,
Диже војску, оде двору своме.
Док је био царе Костадине,
Часни крсти на земљи сијали,
Сјали красном народу ришћанском,
Кад премину царе Костадине
И честита царица Јелена,
Онда часни крсти васкрсоше,
Васкрсоше горе на небеса,
Те сијају на ономе свету,
Како сунце на овоме свету.

5.

Како су нађени часни крсти.

Славу слави царе Костадине
У славноме своме Цариграду,
Саставио доста Србадије
И међу њих сваке ђаконије,
Поставио три пуне трпезе:
Једна му је од сухога злата,
А друга је од срме жежене,
А трећа је од шимшировине;
Што је совра од шимшировине,
За њом сједе ђеца из ћелије,
Што је совра од срме жежене,
За њом сједе кмети и бољари,
Што је совра од сувога злата,
За њом сједе млади апостоли,
Међу њима апостоле Павле
Долибаша апостоле Павле,
Он окреће софром и долијом,

Браћу прави вином и ракијом
Око себе на четири стране,
Славно прави, славно Бога моли,
Србадија редом аминкује,
Чашом служи царе Костадине.
Док је Србин части одолио,
Своје госте вином напојио,
Напојио вином и ракијом,
Пак погледа и два и три пута
Низ велике софре и долије,
Свакога је очим' погледао
А на Павлу очи уставио,
Те овако њему говорио:
„Чу ли мене, Павле апостоле!
„Није л' мајка родила јунака
„А данас га овђе догодила
„У мојему славну Цариграду,
„Да је чуо од старијех људи,
„Јали има писма од старина,
„Када Јуде Христа ухватише,
„И на живе муке ударише,
„Заробише Христове крстове,
„И иконе богородичине,
„Ђе су они њихе оставили?
„Коме ли их цару допуштили?
„А знате ли, моја браћо драга!
„Да б' волио добавит' крстове
„И донијет' нашој славној цркви,
„Нашој ћаби на Јерусалиму
„До Петрове пребијеле цркве,
„Волио би њихе добавити,
„Него своме славну Цариграду
„Ја каквијех четрјест градова,

„Све бих дао за славу божију.“
Кад зачуше Срби и бољари,
Сваки шути, ништа не бесједи,
А говори Павле апостоле:
„Господине, царе Костандине!
„Ја сам чуо од старијех људи,
„Ђе су славни крсти останули,
„Не би л' Бог д'о, срећа донијела,
„Не би ли ти себе потрудио,
„Не би л' данас крсте потражио,
„Не би ли нас огријало сунце?“
То говори Павле апостоле,
То говори а сузе обори;
Проговара царе Костадине:
„Слуго моја, Павле апостоле!
„Знадеш ђесу крсти останули?“
Проговара Павле апостоле:
„Знадем царе, драги господаре!
„Када Јуде Христа ухватише,
„И на живе муке ударише,
„Задобише Христове крстове,
„И они су тада останули
„У Авраму граду бијеломе,
„У Јеврема цара чифутскога.“
А кад зачу царе Костадине,
Овако је њему говорио:
„Слуго моја, апостоле Павле!
„Ти си врло мудар и паметан,
„Сјетуј мене, моја права слуго
„Како ћемо крсте повратити?“
Проговара Павле апостоле:
„Господине, царе Костадине!
„Пиши ситну књигу шаровиту,

„Пак је шаљи до Аврама града,
„А на руке цару чифутскоме,
„И заишти Христове крстове,
„Даји њему на товаре благо,
„Не бисмо ли крсте повратили
„И брез боја и брез крви црне;
„Ако ли их нама послат' не ће
„Овако ћеш њему говорити:
„Нека купи силовиту војску,
„Да ми силне ударимо војске,
„Бог ће дати па ћемо добити.“
А кад зачу царе Костадине,
Он прихвати перо и хартију,
Пак је ситну књигу направио,
Пак је шаље до Аврама града
До Јеврема цара чифутскога,
Те овако њему проговара:
„О Јевреме чифут господаре!
„Ето теби књиге шаровите
„Од славнога цара Костадина,
„Добро види што ти књига пише:
„Кад сте прије Христа ухватили
„И на живе муке ударили,
„У тебе су крсти остануди,
„Остануди Христови крстови,
„Пошаљи ми Христове крстове
„И иконе богородичине,
„Ја ћу теби на товаре благо;
„Ако ли их ти послати не ћеш,
„Купи своју силовиту војску,
„Скоро ћу ти до Аврама сићи,
„Чифутине, да се ударимо,
„Па што коме Бог и срећа даде.“

Кад је таку књигу направио,
Направио, па запечатио,
На њу царски мухур ударио,
Пак је даде лаку књигоноши,
И даде му стотину дуката,
Оде књига до Аврама града,
До Јеврема цара чуфутскога.
Кад Јеврему така књига дође,
На њојзи је печат разломио,
Разломио пак је проучио.
Књигу гледа а смије се на њу,
Ону гледа другу ситну пише,
Те је шаље цару Костадину,
Овако му одговора даје:
„Чу ли мене, царе Костадине,
„Ја ти не дам Христове крстове,
„А не знадем ђе су ни како су,
„И да знадем ја ти их не дадем,
„Већ покупи сву земљу Србију,
„Ја ћу своју покупит' Севлију,
„Па јуначки да се ударимо,
„Костадине ђе год теби драго.“
Кад је Чифут књигу направио,
Направио па запечатио,
Опрема је цару Костадину.
Када књига Цариграду сиђе,
Књигу гледа царе Костадине,
Књигу гледа, а сузе пролева,
Проговара Павле апостоле:
„Господине, царе Костадине,
„Што пролеваш сузе низ образе?“
Све му царе од истине каже:
„Сад што ћемо? моја права слуго!

„У Чифута силне има војске,
„Смијемо ли ратовати с њиме
„Ако у нас има миљон војске,
„У њега су два миљона војске,
„Двојица је много на једнога.“
А кад зачу Павле апостоле,
Јера Павле мудра глава бјеше,
Своме цару разговоре даје:
„Господине царе Костадине!
„Ако Бог да, те суђено буде,
„Ласно ћемо ратовати с њиме.
„Када сутра бијел дан осване,
„Изић' ћемо граду на табију,
„Изнијети крстате барјаке,
„Окренути граду чифутскоме,
„Окренути и намијенити:
„Како пођу крсташи барјаци,
„Бирдем купи силовиту војску,
„Добићемо цара чифутскога,
„Ако л' наши не пођу барјаци,
„Не смијемо с њима ратовати.“
Кад то зачу царе Костадине,
То је њему врло мило било.
Када сутра бијел данак свану,
Уранио царе Костадине
А са њиме Павле апостоле,
Изиђоше граду на табију,
Разавише крстате барјаке,
Окренуше граду чифутскоме
Окренуше и намијенише
На Јеврема цара чифутскога.
Док Бог даде и Богородица,
Барјаци им поступише сами

И напријед повише ступови;
А кад виђе царе Костадине,
То је њему врло мило било,
Пак отшета на бијеле дворе,
Узе Павла за бијеле руке.
Кад изиђе на бијелу кулу,
Посједе га себи уз кољено,
Пак стадоше хладно пити вино;
Кад се хладна напојише вина,
Те стадоше сакупљати војску.
Књиге шаље на четири стране,
Те јунаке купе изабране,
Покупили сву земљу Србију,
И одоше граду чифутскоме.
Кад пођоше од својега града,
У славнога цара Костадина
Павле му је ђенерал пред војском,
Диже своју силовиту војску.
Проговара Павле апостоле:
„Господине царе Костадине!
„Ти понеси Христову јабуку,
„Са сред ћабе са Јерусалима,
„Јер ће нама требоват' јабука,
„Кад будемо уз поље Расково,
„Ти заваљај уз поље јабуку:
„Ако пође пред нама уз поље,
„А за њом се повију барјаци,
„Добићемо Христове крстове."
А кад зачу царе Костадине,
Он добави Христову јабуку
Са сред ћабе са Јерусалима,
И понесе пред војском уз поље,
Саму тури на поље јабуку,

И пође му пред војском уз поље,
А за њом се повише барјаци.
А кад виђе Павле апостоле,
То је њему врло мило било.
Кад дођоше у земљу Севлију,
До Аврама града чифутскога,
До Јеврема цара чифутскога,
Кад вијеше у Чифута војску,
Би ти реко' и би се заклео,
Да је више у Чифута војске,
Нег' зелена на горици листа
И на земљи траве ђетелине.
А кад виђе царе Костадине
Од тога се врло препануо,
Па говори Павлу апостолу:
„Сад што ћемо од живота свога?
„Како ћемо на њих ударити?
„Ја бих рек'о и заклео бих се
„Да имаде за четворо војске
„У Јеврема цара чифутскога.“
А кад зачу Павле апостоле,
Овако је њему говорио:
„Господине, царе Костадине!
„Ја сам теби серашћер пред војском,
„Када сутра бијел данак сване
„На њих ћемо јуриш учинити,
„Истинога Бога споменути.
„Пред свом војском ја ћу ударити,
„И за мноме наши барјактари
„Посред поља и чифутске војске.
„Што год буде нама с десне стране,
„Од себе ће одбацит' оружје,
„Нама ће се предати на руке;

„Што год буде са лијеве стране,
„Оно ћемо под мач окренути;
„Ако ли се томе не вјерујеш,
„Ти окрени на чекрк барјаке,
„Сваки ће се десну поступити,
„По том видиш да ћеш задобити;
„А окрени на јабуци ћорду,
„Лијеву ћеш оштро окренути,
„Лијеву ћеш исијећи страну
„Од Чифута и његове војске.“
А кад зачу царе Костадине,
Он окрену на чекрк барјаке,
Сви му десну поступише сами,
На јабуци окренуо ћорде,
На лијево оштро окренуше.
А кад виђе царе Костадине,
То је њему врло мило било.
Пак пођоше пред војском низ поље,
Пред свом војском апостоле Павле,
Пак се стаде прољевати крвца,
Проље̂ва се за неђељу дана,
Куд наљезе апостоле Павле,
И за њиме крстати барјаци,
Туд' чифутску предвојује војску;
Што му с десне остануло стране,
Све од себе одбаци оружје,
Предаде се цару Костадину
И његову ђенералу Павлу,
Јер је тако од Бога суђено;
Што му оста са лијеве стране
То су били под мач окренули,
Исјекоше силовиту војску,
Све долине крви напојише,

А брежине главам' накитише,
Од Чифута и чифутске војске;
Док сиђоше до Аврама града,
Ухватише чифутскога цара,
Бијеле му савезаше руке,
Одведоше у бијеле дворе,
На сваке га муке ударише,
Ал' га брани Павле апостоле,
Те Чивута искушава мудро:
„Кажи право, проклета Ијудо!
„Кад сте нашег Христа ухватили
„И на живе муке ударили,
„Зар је тако од Бога суђено,
„У тебе су крсти останули,
„Останули Христови крстови,
„Што су од њих тада урадили?
„Ако мени право казат' не ћеш,
„Ја ћу тебе на муке удрити.“
Ал' да видиш Јеврем' Чифутина,
За крстове казати не шћеде,
Већ претури Павла апостола;
Каза њему Христове крстове
У Витлéму у његову граду,
У његова друга господара,
По имену Рудо Чифутина.
А кад зачу Павле апостоле,
Диже војску до Витлéма дође,
И ухвати Руда Чифутина,
Те његове савезао руке,
Удари га на велике муке
И умрије проклета Ијуда,
Али њему казати не шћеде;
Кад ухвати његову Чифутку,

И њезино малено Чифуче,
Препаде се проклета Чифутка,
Кад Чифуче упушта на руке,
Да не пане на велике муке,
Па говори проклета Чифутка:
„Молим ти се, апостоле Павле!
„Остави ми малено дијете,
„Не ударај на велике муке,
„Ја ћу теби за крстове казат'.
„Ти се врати до Аврама града,
„До Јеврема цара чифутскога,
„Те његову посијеци главу,
„А ухвати његову Чифутку
„И њезино двоје Чифучади,
„Ђецу ћеш јој на муке ударити,
„Кад јој ђецу на муке удариш,
„Она ће ти за крстове казат'."
А кад зачу Павле апостоле,
Поклони јој малено Чифуче,
Па погуби Руда Чифутина,
И његово покупио благо,
Пак с' отален натраг повратио,
Право оде до Аврама града,
Пак ухвати цареву Чифутку,
А извади из чизме камџију,
На којој је дванаест шибала,
А на свакој пуце од пиринџа,
Пак је стаде ударити њоме,
Куд је куца све јој кожа пуца
А црна је полијева крвца,
Проговара Павле апостоле:
„Кажи море, проклета Чифутко!
„Ђе с' остали Христови крстови

„И иконе богородичине?“
Ал’ да видиш проклете Чифутке,
Колико је од Бога проклета,
Никако им казати не шћеде,
И живу јој кожу распорише,
Пак је деру низ лијеву руку,
И велику ту подноси муку,
Ал’ ни тако казати не шћаше.
А кад виђе Павле апостоле,
Добро бјеше мудар и паметан,
Двије ватре наложи огњене,
Пак ухвати двоје Чифучади,
Оба сина царице Чифутке,
Да наложи на ту ватру живу.
А кад виђе царица Чифутка,
Ђе ће њојзи ђеца изгорјети,
Ђе ће остат’ за њима сирота,
Она цикну а сузе пролева,
Па говори Павлу апостолу:
„Господине, Павле апостоле!
„Је ли твоја чиста вјера тврда,
„Хоћеш мени ђецу поклонити,
„Да ти кажем право за крстове?“
Он јој тврду вјеру заложио:
„Ако мени добро кажеш право,
„Ђецу ћу ти поклонити здраво.“
Њему вели царица Чифутка:
„Господине, Павле апостоле!
„Ти поведи силовиту војску,
„И понеси куке и мотике,
„И поведи господара свога,
„Господара цара Костадина,
„Пак ви хајте у Витлем планину,

„Кад будете на врх од планине,
„До извора до врела студена,
„Ту ћеш наћи суховрху јелу,
„Сухе су јој и гране и пањи,
„И под њом је мрамор камен голем,
„Под њиме су крсти укопани,
„Са тога се осушила јела,
„Нити листа, нит' родове даје,
„Пак закопај земљу у дубину,
„Извалите студено мраморје,
„Ископајте стотину аршина,
„Ту ћеш наћи крстове Христове.“
А кад зачу апостоле Павле,
Он поведе силовиту војску,
И са њиме царе Костадине,
Понесоше куке и мотике,
Поведоше царицу Чифутку
И њезино двоје Чифучади,
Изиђоше у Витлем планину.
Кад бидоше на врх од планине,
Ту нађоше студену водицу
И виш' воде јелу суховрху,
Сухе су јој и гране и пањи
И под њоме мрамор камен голем,
Закопаше, камен извалише,
Ископаше стотину аршина,
Док нађоше големе крстове,
Прихватили, па их извадили,
Извадише на зелену траву;
Проговара Павле апостоле:
„Ијудина царице Чифутко!
„Јесу л' ово Христови крстови?“
Препаде се царица Чифутка,

Јера види да ће погинути
И овако Павлу одговара:
„Господине, Павле апостоле,
„Ако видиш да ваши нијесу,
„Ти удари њима о стијену:
„Ако буду Христови крстови,
„Студен ће се камен растворити,
„Крстови ће здрави остануги,
„Ак' остану то ће бити прави.“
А кад зачу Павле апостоле,
Подигоше велике крстове,
По камену њима удариште,
Камен оста, крсте саломили.
А кад виђе царица Чифутка,
Овако је њему говорила:
„Понесите куке и мотике,
„Још копајте стотину аршина,
„Пак ћеш наћи Христове крстове,“
А кад зачу Павле апостоле,
Ископаше стотину аршина,
Док нађоше велике крстове,
Изнесоше на зелену траву,
Проговара Павле апостоле:
„Кујо једна, проклета Чифутко!
„Јесу л' ово Христови крстови?“
Проговара царица Чифутка:
„Господине, Павле апостоле!
„Подигните велике крстове,
„Ударите о мрамор камена,
„Ако буду Христови крстови,
„Студен ће се камен растворити,
„Крстови ће здрави остануги.“
А кад зачу Павле апостоле,

Подигоше велике крстове,
Ударише по мрамор камену,
Саломише велике крстове,
Камен оста на трави зеленој.
А кад виђе царица Чифутка,
Проговара Павлу апостолу;
„Господине, Павле апостоле!
„Још копајте стотину аршина,
„Па ћеш наћи Христове крстове.“
А кад зачу Павле апостоле,
Он завика царици Чифутки:
„Кујо једна, проклета Чифутко:
„Ако земљу даље ископамо
„А крстове наше не нађемо.
„Живој ћу ти очи извадити,
„А ђецу ти на муке ударити.“
Проговара царица Чифутка:
„Господине, Павле апостоле!
„Ако ми се томе не вјерује,
„Ви имате Христову јабуку,
„Заваљајте Христову јабуку,
„Ђе поступи, па ђе пане сама,
„Ђе год буду Христови крстови,
„Онђе ће се уставит' јабука.“
А кад зачу Павле апостоле,
Извадише Христову јабуку,
Пак метнуше на зелену траву,
И поступи, па помиље сама,
Пак одлеће у земљицу црну,
Оклено је земља ископана,
И онђе се уставила сама.
А кад виђе Павле апостоле,
Добавише куке и мотике,

Ископаше триста ендечета,
Док од земље удри миродија,
Замириса по свему свијету.
Док нађоше Христове крстове,
Би ти рек'о и би се заклео,
Да из земље жарко грану сунце.
Изнесоше Христове крстове
И иконе богородичине,
Поклони се царе Костадине
И учини триста метанија,
Те цјелива Христове крстове,
И са њиме Павле апостоле,
И његова сва по реду војска.
Пак отален повратише војску,
Одведоше до Аврама града,
И Чифутки ђецу поклонише,
И њихова цара погубише,
И њихову земљу поробише;
Повратише у Србију војску,
Однесоше Христове крстове.
Свето мјесто на Јерусалиму,
До Петрове пребјеле цркве,
Кад дођоше Христови крстови,
Кандила се запалише сама,
Поклони се и гора и трава,
Раступи се по свијету тама;
Онда свети Петар проговара:
„Костадине, божји праведниче!
„Благо теби пак и твојој души
„Кад ти сави од злата окрила,
„И избави Христове крстове
„Твоје ће се посветити т'јело.“

Тумачење некојих речи понајвише турских.

Барјак, застава, стêг.
барјактар, заставник, стегоноша.
бирдем, одмах.
Долибаша, који седи у горњем челу.
долија, чаша којом се напија.
Ђаконија, понуда.
Ендезе, аршин.
Канџија, бич.
Мухур, печат.
Пиринџ, туч.
Сераскер, поглавица, заповедник.
совра, трпеза.
срма, најчистије сребро.
Табија, бастаја.
Ћаба, свето место.
ћерћев, палице.
Ћорда, сабља.
Чауш, викач.

